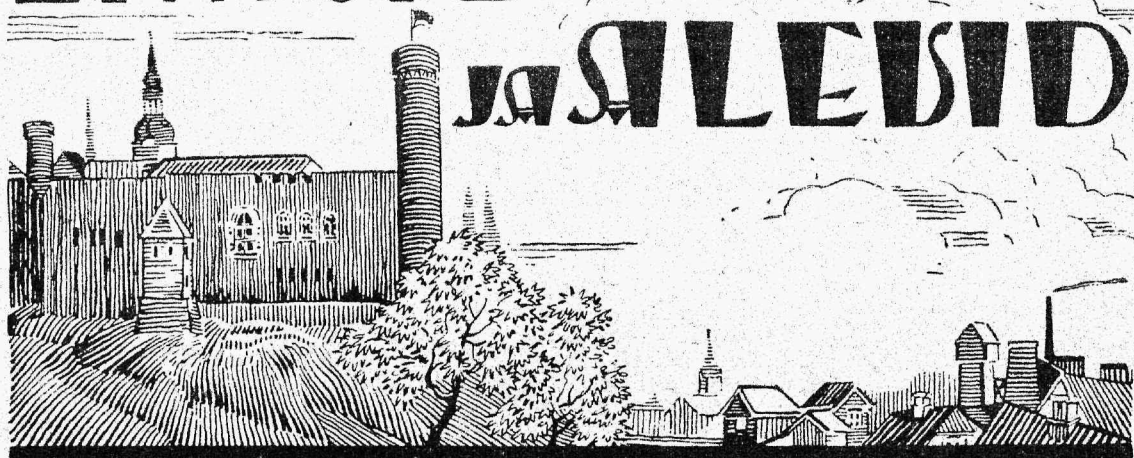

LINNAD

JA ALEVID

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJA«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas- - - - - Vastutav toimetaja: V. Smetanin.
Toimetus ja talitus. Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda.

Ilmub 10 korda aastas

Numbri hind 25 senti.

Nr. 8

III aastakäik

1930

SISU:

Dr. Fr. Paas — Tervishoidlikust nõuandest abi-
ellujaile.

Märkmeid perekonnaseisuametite praktikast.

Informatsiooni korraldamise probleemidest.

Väliskroonika.

Linnadeliidu ja linnaomavalitsuste tegevusest.

TALLINNA LINNAPANK

TALLINNAS, MUNDI U. NR. 2

TELEFONID: 426-75, DIR. KAB. 427-19 JA 428-39. AIDAD 207-48

TELEGRAMMIDE AADRESS: „LINNAPANK“.

VÕTAB RAHA HOIULE
JA MAKSAB HOIUSUM-
MADE PEALT KUNI 8% A.

TOIMETAB KÕIKE PAN-
GAOPERATSIOONE SISE-
- - JA VÄLISMAAL. - -

VÕTAB KAUPU OMA AITADESSE HOIULE JA ANNAB
NENDE VASTU LAENUSID.

JÕULUMEES

TEATAB VARAKULT OMA TULEKUST

GEORG STUDE

MARTSIPANI- JA ŠOKOLADI-
VABRIKU KONDIITRIÄRISSE,
TALLINN, PIKK TÄN. 16

TELLIMISED SAADETakse KIIRESTI KÕIGISSE
RAUDTEEJAAMADESSE JA POSTKONTOREISSE.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 8

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn,
raekoda. Telef. 431-32.

1930

Ilmub 10 korda aastas. Numbrihind 25 snt.

III AASTARÄIK

Tervishoidlikust nõuandest abiellujaile

Dr. Fr. Paas.

Meil praegu maksev abieluseadus näeb ette, et abiellu astuda ei või: 1) parandamata vaimuhaiged, 2) langetõbised raskel kujul, 3) üleüldse isikud, kes oma teo iseloomust ja tähendusest ei suuda aru saada ehk oma tegevust juhtida, 4) pidaletõbised ja 5) suguhaiged nakkavuse järgus (§ 4). Samadel põhjustel tühistatakse abielu ja võib nõuda nende tühistamist. Seaduse mõte on siin selge. Tahetakse ära hoida abielu (resp. järeltulevasoo saamist) isikute vahel, kes põevad ilmselt pärandataavaid haigusi ehk raskeloomulisi nakkushaigusi või üldiselt on alaväärtuslikud kehalt ja vaimult.

Me teame seda vist kõik, eriti teadlikud selles on perekonnaseisuametnikud, et see seadus taotleb küll häid ja ülevaid sihte, kuid tema tegelik tähtsus on peaaegu võrdne nullile, nimelt selles osas, mida tsiteerisime eelpool. Sest ei ole nähtud ette mingisuguseid norme, mis takistaks seadusest üleastumist.

Kõige raskemad haigused on vanematelt päritud haigused. Neid haigusi on võimata ära hoida ja nad on raskelt ravitavad. Nende ravimine nõuab suuri kulusid, mis laostab perekonda ja viib teda raskesse majanduslikku kitsikusse. Nii vaimliste kui kehaliste vigade korral abielu muutub mehele ja naisele väljakannatamatuks koormaks. Haigest mehest ei saa perekonnatoitjat ega haigest naisest korralikku ema, kes hoolitseks majapidamise ja laste eest. Tekivad perekondlikud lahkemised, arusaamatused ja tülid, mis viivad kuni perekonna lagunemiseni. Lapsed aga jäävad vanemate hoolitsuseta, nad jäävad kas tänavale, või ühiskonna resp. omavalitsuste ülalpidada. Haigeist vanemaist võrsunud lapsed on alaväärtuslikud ja vi-

gased. Suur osa neist täidab vaimuhaigemaju, vanglaid ja vanadekodusid. Osa neist andub joomisele, prostitutsioonile ja ulaelule. Üldiselt ollakse aga arvamisel, et neid seltskondlisi pahesid kutsub esile majandusline kitsikus. See vaade ei pea paika. Tulunduslikud tingimused soodustavad ja kiirendavad küll alaväärtusliku elemendi põhjalikku langust. Meie vaimuhaigetemajades on ligi 75% haigeid, kes põevad parandamatut vaimuhaigust, olles pärinud selle oma vanemalt kas otseselt või kaudselt. Loendamata veel neid, kes asuvad lahtisel hoolekandel. Me teame väga hästi, mis säärase haigete ülalpidamine läheb maksma nii riigile kui omavalitsustele. Sagedasti seisavad vallaomavalitsused päris tõsiste raskuste ees, et tasuda säärase haigete ravitsuskulusid.

Saksamaal on näiteks välja arvatud, et 30.000 täisidooti, kui nad elavad 50. aasta vanuseni, lähevad riigile vähemalt kaks miljardit riigimarka maksma!

New-York kulutab aastas alaväärtuslike isikute ülalpidamiseks 25 miljonit dollarit. Preisimaal oli 1911. a. 133.000 alaväärtusliku isiku kohta asutistes kulusid 33 miljonit riigimarka ja üks abikooli õpilane läks maksma 250 riigimarka 120—130 riigimarga vastu normaalse õpilase eest.

Kui palju on Eestis alaväärtuslikke isikuid, pole täpselt teada. 1922. a. rahvalugemise andmeil oli idioote ja vaimuhaigeid 3.456 (s. o. 31,2 — 10.000 elan. kohta), kurtummi 379 (3,4 — 10.000), kurte 1.445 (13,1 — 10.000) ja pimedaid 2.170 (19,6 — 10.000); jättes arvestamata viimase liigi, saame 5.067, rõhuvas enamikus sündimisest alaväärtuslikku isikut, ühes 1.447 retsivistiga — 6.544. Dots.

Madissoni arvutuste järgi see arv peaks olema vähemalt kaks korda nii suur. Keskmiselt arvates oleks meil kokku vähemalt 11.445 vaimuhaiget, idiooti, kurtumma, tumma, kurti ja retsidivisti. Meie rahvaarvu juures tuleb seega ümmarguselt 1 alaväärtuslik isik 97. elaniku kohta. Minu isikliku arvamise järgi see arv peaks meil isegi suurem olema.

Siinjuures on täielikult arvestamata jäetud kõik psühhopaadid, s. o. isikud, kes käivad osaliselt abieluseaduse § 4 p. 3 alla. Kogu see hulk on rõhuvas enamikus päriuslikult vigased ja kujutavad sõna tõsisel mõttes alaväärtuslikkude armeed.

Kui palju säärase armee ülalpidamine maksma läheb, ei ole täpselt teada. Dots. Madissoni väljaarvamiste põhjal see teeks aastas vähemalt 1.130.000 krooni. Tegelikult aga kulud on palju suuremad. Kui arvata siia juure veel väljaminekud vangide, hoolekandeastiste, abikoolide jne. peale, siis ta arvab riigi ja rahva kulusid tõusvat aastas 10.000 kroonile. Riik ja omavalitsused annaks seega iga päev keskmiselt 10.000 krooni välja! Ja seda ajal, kus igalpool kuuleme kõneldavat majanduslikust depressioonist.

Samuti hädasohtlikud järeltulevale põlvele on suguhaigused. Kui abiellub suguhaigust põdeja haiguse nakkusjärgus, siis nakatab ta oma elukaaslase ning sõltuvalt haiguse iseloomule sünnitab kas vigaseid ja õnnetu lapsi või nakatab neid haigusega ehk jääb lastesaamise rõõmust üldse ilma, mis omakorda tekitab lahkkelisid perekonnas. Paljude teadlaste arvamiste põhjal on steriliteedi põhjuseks kuni 70%-il mehe kui ka naise tripper. Pimedatest on kindlate andmete põhjal oma silmanägemise kaotanud ema tripperi tagajärjel 30%. Sellased on mõtlemapanevad tagajärjed haigusel, mida pahatihti kergel toonil loetakse „möödaminevaks nohuks“! Mõlemate vanemate süüfilist loetakse 68—86% äkkitekkivate abortide põhjuseks; rõhuv enamik süfiliitikutel lastest sureb varakult, väga paljud neist on vaimu- ja närvihaiged ja süüfilis on peaju pehmenemise esimesi põhjusi.

Päriuslikkude vaimu- ja närvihaiguste kõrval on rida teisi kehalisi päriuslikke haigusi. Nii on kindlasti pärandataavad kanapimedus, veristustõbi, Basedowi' ja teised sisenõretuse-näärmete haigused, liiga suur või väike kasv, lihaste

kidunemine, paljud nahahaigustest, suhkruhaigus jne.

Suhkruhaigusega on seotud veel see pahe, et tema põhjustab sageli sugulist võimetust, mis omakorda saab truudusemurdmise või koguni abielulahutuse põhjuseks.

Hädasohtlik on tiisikust, eriti lahtist kopsutiisikust põdeja abiellumine; pea-aegu möödapääsematu on teise abielupoole ja laste nakatamine tiisikuse pisilastega.

Raske südame- või neeruhaigusega mees kui naine peab tõsiselt kaaluma, kas ta suudab toita ja ülalpidada perekonda, mida kavatseb asutada.

Igasugused põikused ja vääringud, mis enamikus päritavad, takistavad edukat loovat tööd ja on tulundusliku viletsuse põhjuseks. Erilise tähtsusega on suguelundite vääringud, mis takistavad abielukohuste täitmist ning laste saamist ja on sellega õnnetu abielude põhjusiks.

Viiks liig pikale edaspidine nende viletsuste ja hädade loetlemine, mis teevad õnnetuiks isikuid endid kui ka nende järeltulijaid ning paneb raske koorma ühiskonna tööjõulisele ja väärtuslikumale osale.

Meie seadusandlus on püüdnud astuda selle takistuseks samme, kuid nagu eelpool juba öeldud see abinõu on jäänud seni ainult paberile. On esinenud küllalt juhtumeid, kus abiellujad kas teadlikult või teadmata, eksivad ilmselt selle seaduse vastu, sest puudub arstline kontroll. Selgeimat keelt võivad oma kogemuste põhjal rääkida sellest perekonnaseisuametnikud. Ei saa ju nõuda perekonnaseisuametnikelt, et nad peaksid olema asjatundjad vaimuhaiguste, langetõve või suguhaiguste alal, mistõttu loomulikult vastutus säärase isikute laulatamisel langeb ära. See probleem pole akuutne mitte ükski meil, vaid ka mujal maailmas. On võetud tarvitusele mitmesuguseid abinõusid ja koostatud seaduseid selle probleemi lahendamiseks.

Nii on P.-A. Ü. mõnes osariigis abieluseaduse vastu eksijate vastu tarvitusele võetud karmid karistusemäärad. Michigani osariigis näiteks karistatakse eksijaid 500—1.000 dollariga või 5-aastase vangistusega või mõlemaga koos.

Rootsis on abiellumisekeelt maksev 1915. aastast peaaegu samadel alustel, mis meilgi. Arstlikku kontrolli ei ole, ja abielu-kandidaadid kinnitavad ise mainitud haiguste puudumist; valeandmete korral

karistatakse 2-kuulise kuni 2-aastase vangistusega.

Norras maksab, alates 1918. aastast, seadus mille järgi nakkus-ajajärgus suguhaigetele abiellumine on keelatud; suguja leprahaige ja langetõbine võivad abielluda siis, kui teine pool abiellujaist teab haigusest ja on suusõnaliselt pidanud arstiga nõu.

Taanis on maksev üldjoontes samasuline seadus täiendusega, et suguhaigust põdenud või põdev isik võib haiguse puudumise tõestust anda tingimusel, kui ta viimaste neljateistkümne päeva vältel on käinud arsti juures ja esitab sellelt tunnistuse, et haigus pole enam nakkav ega hädaohtlik järeltulevale soole.

Hollandis on arstlikus nõuande-kohas käimine enne abiellumist abiellujaile seadusandlikul teel sunduslikuks tehtud. Nõuande-kohti oli Hollandis 1926. a. üle riigi 50.

Abiellujate arstlik kontroll on maksmapandud ka Šveitsis.

Austrias on nõuande-kohti olemas Viinis ja Grazis.

Türgis nõutakse 1921. aasta seaduse järele arstlist kontrolli. Lähivaatajaks on ringkonna (vilajeti) arst, kuid ka eraarst võib anda tunnistuse, mille ringkonna arst peab kinnitama; kui selgub, et abielu kandidaat on suguhaige ja arst on annud välja ebaõige tunnistuse, siis eraarst langeb karistuse alla. Tunnistusele märgitakse ka kõik teised, eriti pärivuslikud haigused.

Armeenia kirik Pärsias ja ka mujal oma mõjupiirkonnas nõuab abielludasoo-vijailt arstitunnistust tervisliku seisundi kohta.

Inglismaal, Saksamaal, Belgias ja Austrias abielu nõuande-kohad on omavalitsuste ülalpidada kas osakondadena või teisel kujul. Berliinis ja Viinis näiteks need asuvad linna tervishoiu-osakonna juures.

Nähtus, et alaväärtusliste, pärivuslikult vigaste, vaimliselt ja kehaliselt vigaste isikute ning roimarite arv suureneb palju kiiremini, kui pärivuslikult tervete ja tugevate arv, on pannud tõsiselt mõtlema kõiki, kes asuvad ühiskonnas juhtival kohal, kelle ülesandeks ja kohuseks on hoolitsemine rahva resp. rahvaste heakäekäigu eest.

Selletõttu näemegi, et suures osas kultuurriike on püütud takistada alaväärtus-

liku elemendi kasvamist ja siginemist. Sellest ongi tingitud arstliku kontrolli nõue abielluda-soovijate suhtes. On antud välja abieluseadusi, mis keelavad teatud haigusega isikutel abiellumist ja isegi karistavad seadusest üleastujaid. On mindud isegi kaugemale, — on nõutud sterilisatsiooni, s. o. kunstlikku sigitusvõime tuks tegemist nende juures, kes on kooramatud pärivuslikult. Mõnedes riikides see on isegi läbiviidud seadusandlisel teel, nagu näiteks P.-A. Ühendriikides.

Teiselt poolt astutakse aga ägedalt kõigi nende tarvituselevõetud abinõude vastu välja. Minnakse välja seisukohast, et abielu on isiku enda isikline asi ja riikliku võimu segamine sellesse on lubamatu.

Kõigi nende poolt ja vastu väidete arutlemine ei kuulu käesoleva artikli piiridesse. Küll aga tahaksin lisandada, et pole õiglane, kui kaitseme siin neid, kes on õnnetuseks iseendale ja teistele ja soodustame nende järeltuleva põlve suurenemist isiku vabaduse lipu all, kui selle tagajärjel oleme sunnitud kulutama ikka rohkem ja rohkem igasuguste hoolekandetasutuste peale. Nende hoolekandetasutuste peale, milliste elanikeks on peamiselt, nagu dots. Madisson väidab täie õigusega, joomarite, prostitueerunute, sugu-, vaimu-, närvihaigete vanemate lapsed, — sõnaga rahva väärtusetuim element. Samas on aga tugevate, tervete vanemate lapsed sageligi puuduses. Tahtmata kerkib küsimus, kumb on nüüd tähtsam, kas isiku vabadus või üldsuse huvid? Usun, vist keegi ei hakka kaitsema küsimuse esimest osa teise osa kulul.

Meil ei ole see küsimus seniajani isenesest kuigi teraval kujul ülesse kerkinud ei riigi- ega omavalitsusasutustes. Ei ole senini kutsutud ellu ühtegi asutust, kus abielluda soovijad võiksid küsida arstlist nõu või kuhu perekonnaseisuametnikud võiksid juhtida neid nagu nägime seda paljudes teistes lääneriikides.

Õigeenika Seltsi eraalgatusel on Tallinnas ja Tartus loodud abielu-tervishoiu nõuandepunktid, kus spetsiaal-arstid töötavad vabatahtlikult, andes maksuta nõu abielludasoo-vijaile ning juhtides neid tarbekorral eriarstide juure.

Mainitud punktid töötavad juba aastaid tihedas kontaktis perekonnaseisuametnikkudega, eriti peab seda mainima Tallinna perekonnaseisuametnikkude suhtes, mistõttu tegevus tähendatud punktis,

eriti viimasel ajal, on intensiivne. Kuid see koostöö võiks olla veelgi laialdasem, veelgi tihedam.

Kuid nõuandekoha tegevus, nagu seda näitab praktika, ei piirdu üksnes abielulude soovijatega, vaid abielupaarid pöörduvad ka hiljem arsti poole keeruliste küsimustega. Sageli selgub alles hiljemini, et abieluliste lapsed on elujõuetud ja siin ei saa nõuandekoht jätta abitarvitajaid nõuta. Sageli kerkib küsimus kas nõuandekoha arstil on õigus soovitada kaitseabinõusid (preservatiive). Mõnel pool eitatakse seda, kuid arvan et siin peab arstil olema võimalus ja õigus olla tarbekorral inimestele nõuga abiks, et hoida ära kõlbmatut järeltulevat sugu.

Paljudes muudes küsimustes — nagu sigivõimetus, suguvõimetus, seksuaalneuroosid jne., mis võivad viia abielu purunemiseni, tehes inimesi õnnetuiks ja takistades, võib olla, tugeva ja väärtusliku järeltuleva põlve saamist, — nõuandearstil tuleb anda oma asjatundlik otsus.

Nagu tegevus näitab, nõudmine nende nõuandekohtade järele on elav. Tallinnas, näiteks, arstid peavad sageli töötama üle oma kindlaksmääratud vastuvõtu tundide aja, mistõttu on kerkinud küsimus kas ei tuleks, paljudele soovidele vastu tulles,

hakata vastuvõtma kahe korra asemel kolm korda nädalas. Nõuküsimajaid ei ole ainult Tallinnast vaid 25% neist on maalt ja teistest linnadest.

Nii tuleb siin tõeks pidada, et vähemalt praegu on tarvilikud nõuandekohad eriti seks ettevalmistatud arsti juhatusel, kes igal tarvilikul korral peab töötama ligidas kontaktis eraarstidega ja nõuandekoha juure palutud spetsiaalrõistidega.

Siin peaksid meie omavalitsused panema käed külge. Tuleksid luua nõuandekohad vähemalt meie linnadesse ja võimaluse korral ka suurematesse alevitesse. Ei tuleks muidugi talitada šablooniliselt, vaid siin tuleb käia kohalikkude olude ettekirjutuse järgi. Erilisi ülesaamatuid kulusid see ei tooks juure, küll aga tasuks end nende punktide tegevus üldisest seisukohast vaadates kuhjaga ära.

Nii naine kui mees peavad täielikult tundma oma abielu teise poole tervislikku seisundit, et hoida ära hilisemaid üllatusi ja arusaamatusi, mis maksva seaduse järgi võivad anda põhjust abielulahutusteks. Perekonnaseisuametnikkude üheks tähtsamaks ülesandeks peaks olema abieluldasoovijate tähelepanu juhtimine sellele varakult.

Märkmeid perekonnaseisuametite praktikast.

1. Leidlapse registreerimisest ja kandmisest perekonnaregistrisse. Kas leidlapse registreerimisel tuleb märkida perekonnaregistrisse ja sellest väljaantavale tunnistisele sõna „leid“.

Servides välismaal, eriti Saksamaal, väljaantud literatuuri perekonnaseisumuudete registreerimise korra kohta, leiame et see on tihedalt põimitud näidetega, millised sageli esinevad perekonnaseisumetniku tegelikus töös. Sellaseina figureerivad igasugused kohtuinstantside otsused mis, analüüsides teatavat küsimust, kujundavad tegelikkuses kindla korra analoogiliste küsimuste arutamisel. Minnes välja sellest on ka meil tungiv tarvidus ühtlase registreerimiskorra, samuti ühtlase praktika järgi. Alljärgneva näitega püütakse selgitada Kohtu- ja siseministeriumi poolt leidlapse registreerimiseks ning perekonnaregistrisse kandmiseks loodud korda.

Perekonnaseisuseaduse § 32. põhjal X linna perekonnaseisuametnik registreeris 21. jaanuaril 1929. a. rinnalastekodu asjaajaja ülesandel vastsündinud leidlapse pannes talle nimeks Lille K....., keda hiljem Tallinna-Haapsalu rahukogu tsiiviilosakond oma otsusega 25. maist 1929 tunnustas lapsendatuks Rudolf ja Ernestine R... poolt kõigi lihase lapse õigustega, andes adopteeritule isanimeks „Rudolf“ ja perekonnanimeks R.... Tugedes adoptiivlapse vanemate soovile ja nende alalisele elukohale, perekonnaseisuametnik saatis Lille K.... sünniakti ära kirja Tallinna linna perekonnaseisuametile kandmiseks perekonnaregistrisse. Perekonnaseisuametnik avas vastavas registris eri-

leheküljed adoptiivisale ja -emale, samuti ka adopteeritud lapsele. Perekonnaseisuseaduse § 25. põhjal teatati erilehekülje avamisest saatjale perekonnaseisuatmetnikule. Lapse erileheküljele tehtud kande sisuga polnud päri lapse kasuema Ernestine R.... kes, talitades enda ja oma mehe üldvolinikuna, esitas Tallinna linna perekonnaseisuatmetile palve, milles selatas: „Mina ja minu mees Rudolf R.... adopteerisime leidlapse Lille K...., kes meie poolt lapsendati kõigi lihase lapse õigustega (vastav Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus on perekonnaseisuatmetis olemas). Selle peale vaatamata on meie laps perekonnaregistrisse, kõide 22, lk. 154, sissekantud peale adopteerimist „leituduna 15. detsembril 1928. a. Tallinnas.“

Selle märkuse juurekandmise leiame meie ebaõige olevat, sest kui laps adopteerimisega omandab kõik meie lihase lapse õigused, ei tohi tema perekonnaregistrisse säärast kaasmärkust sisse kanda, mis kuni surmani temale varju heidab. See on ka vastolus lihase lapse mõistega. Perekonnaseisuseaduses puudub otsekohene seletus, kuidas tuleb leidlapse adopteerimisel lapse sünniaega registreerida. Tuleb luua sellekohane pretsedent. Igatahes, senikaua, kui puudub autoriteetne seletus, tuleb õigluse seisukohast väljamineks adopteeritud lapsele tema perekonnakirjade sisseseadmisel kõik soodustused anda, mis seadusega vastolus ei ole. Seepärast, toetudes perekonnaseisuseaduse § 33-le, palume Lille R.... kohta uus täiendav akt kokku seada tema sünniaja parandamiseks ja muutmiseks ja tema sünniajaks tähendada 15. detsember 1928. a.“

Ülalmainitud palves avaldatud motiivi perekonnaseisuatmetnik ei pidanud küllal-daseks, jättes rahuldama palve.

Kasutades omavalitsuse järelvalve seadust, Ernestine R.... appelleeris perekonnaseisuatmetniku tegevuse peale Tallinna linnavalitsusele, kelle nõudmisel perekonnaseisuatmetnik esitas järgmise seletuse: „Kaalunud asja igakülgelt ning tuges perekonnaseisuseaduse §§ 17, 35, tegin X linna perekonnaseisuatmetniku poolt 21. I 29. kokkuseatud Lille K.... sünniakti alusel vastava sissekande Tallinna linna perekonnaregistrisse (k. 22, lk. 154). Hiljem, Tall.-Haapsalu rahukogu otsusega 25. maist 1929. a., ülalnimetatud vastündinu omandas adopteerimisega perekonnanime „R....“, milline muudatus,

kooskõlas perekonnaseisuseaduse juhtnõõride § 66., samuti tähendati perekonnaregistrisse. Lille K.... sünniakt on seatud kokku perekonnaseisuseaduse § 32. (R. T. nr. 191/192 — 1925) ning juhtnõõride § 29. kohaselt. Adopteerimisega Lille K.... omandas küll lihaliku lapse õigused, samuti perekonnanime „R....“, kuid adopteerimisega ei fikseerita mitte kodaniku sünniaega ja -kohta, milline ülesanne kuulub perekonnaseisuatmetniku kompetentsi, kes toimib sarnases küsimuses perekonnaseisuseaduse §§ 17, 32, 33, 35 ning juhtnõõride §§ 29 ja 63 kohaselt. Kanne perekonnaregistrisse vastab seaduse nõuetele, sest seaduse järele leitud vastündinut registreeritakse perekonnaseisuseaduse § 33. ettenähtud alusel, kusjuures sünniaja ja -koha ning muude sünniregistris nõutavate andmete asemel tähendatakse politsei protokoll põhjal (Prs. s. § 32) leiu-aeg ja -koht ning protokollis lapse kohta tähendatud andmed. Perekonnaseisuseaduse juhtnõõride § 63. järele perekonnaregistris märgitakse isiku leidmise aeg ja koht, täiendades vastavat lahtrit sõnaga „leid“.

Kui perekonnaseisuatmetnik, suhtun Ernestine-Marie R.... 27. nov. 1929. kaebusesse puhtjuriidilisest seisukohast, „inimliku seisukoha“ käsitlemine pole nähtud ette seaduses ning seepärast sarnases küsimuses ei või olla juttugi perekonnaseisuatmetniku enesealgatusest. Pealegi adopteerisid R.... Lille K.... endale kasulapseks aga mitte lihalikuks lapseks, sest viimane protseduur on võimatu. Arvan, et perekonnaseisuseaduse ülalnimetatud paragrahvid juhivad perekonnaseisuatmetniku seaduslikku talitust nii leidlapse sünniregistreerimise kui ka perekonnakirjade korraldamise juures, seaduse tühik sellases küsimuses ei või tulla minu arvates kõne alla.“

Linnavalitsus ühines perekonnaseisuatmetniku seletusega, jättes kaebaja appellatsioon tagajärjeta. Järgneva instantsina esitas Ernestine R.... vastava palve Kohtu- ja siseministeeriumi adm.-osakonnale, kus leidlapse registreerimise ja perekonnaregistrisse, samuti sellest väljaantavate tunnistuste korda seletati järgmiselt: „Administratiiv-osakond, läbivaadates Ernestine-Marie R.... kaebuse Tallinna linnavalitsuse otsuse peale 13. XII 1929. a. Lille R.... perekonnaregistrisse täiendava aktiga paranduse mittetegemise

pärast, leiab tarviliku seletada ja korraldada järgmist:

Perekonnaseisuseaduse § 32. põhjal peab leitud vastsündinust teatama tema leidja kohalikule politseile. Politsei teeb protokoll, kus tähendatakse lapse leidmise aeg ja koht, lapse sugu, eritunnused, kui need olemas, *arvatav vanus*, lapse juures leitud asjad ja dokumendid, samuti asutus või isik, kellele laps kasvatada antud. § 33. põhjal on asutus või isik, kellele leidlaps kasvatada antud, kohustatud teda registreerima üldkorras vanemate asemel, õigusega temale perekonnanime anda oma äranägemisel. Lapse kohta seab kokku perekonnaseisuametnik akti *politsei protokoll* *ärakirja* põhjal, kui selleks ajaks ei ole saadud täpsemaid teateid. Perekonnaseisuseaduse juhtnööride § 29. põhjal, registreeritakse leitud vastsündinu perekonnaseisuseaduse § 33. ettenähtud alusel, kusjuures sündimise aja ja koha ning muude sünniregistris nõutavate andmete asemel tähendatakse politsei protokoll põhjal (Prs. s. § 32) leidmise aeg ning koht ja *protokollis lapse kohta tähendatud andmed*. Nõutud andmed leidlapse kohta kantakse akti lühidalt ning täpselt, sünniregistri vormulari raamidesse. Juurelisatud X linna sünniakti nr. 8 ärakirjast selgub, et leidlapse Lille K. . . . kohta puuduvad aktis ülaltähendatud andmetest tema arvatav vanus, lapse juures leitud asjad, dokumendid, eritunnused, kui niisugused olid olemas, samuti asutus või isik kellele laps antud kasvatada. Sellega osutub Lille K. . . . sünniakt puudulikuks.

Nende puuduste kõrvaldamiseks tuleb X linna perekonnaseisuametnikul L. K. . . . kohta kokkuseada täiendav akt Prs. s. juhtnööride §§ 55—57. ettenähtud korras. Kuna L. K. kohta perekonnakirju peetakse tema adoptiivvanemate järele Tallinna linna perekonnaseisuametis, tuleb ärakiri täiendavast aktist ühes adopteerimise ääremärkusega ja märkusega, milles tähendatud adoptiivvanemate sünniaeg, koht jne. Prs. s. juhtn. § 26. järele saata Tallinna linna perekonnaseisuametile perekonnaregistri täiendamiseks ja parandamiseks.

Kui sünniaktis on tähendatud leidlapse arvatav vanus, tuleb perekonnaseisuametnikul see arvata ümber kindla aasta kuupäeva peale ja seda leidlapse sünniajana kanda perekonnaregistrisse. Sünnikoha asemel, kui see sünniaktis märkimata, tähendatakse Prs. s. juhtn. § 63. korras leidkoht. Kui aga leidlapse vanemad on hiljem tulnud avalikuks või leidlaps adopteeritud ja perekonnaregister täiendava akti või kohtuotsuse alusel parandatud ja täiendatud ning sarnaselt täiendatud lehekülje järele soovitakse perekonnaseisu tunnistust, siis tuleb tunnistus anda välja analoogiliselt sellele põhimõttele, kui antakse vallaslapsele, kes peale vanemate abiellumist seadustatud. *Nii tuleb adopteeritud leidlapse tunnistusele märkida sünniajana ja kohana, kui see teadmata, leidmise aeg ja koht, sõna „leid“ juure kirjutamata, sest viimane ei käi kokku lihase lapse mõistega.*

2. Suure-Jaani alevi perekonnaseisuametniku esitis Kohtu- ja Siseministeriumi perekonnaseisuasjade juhatajale.

Perekonnaseisuseadus on maksvusel juba üle nelja aasta ja selle aja jooksul on enam-vähem selgunud kõik puudused ja raskused, mis selle seaduse teostamisel ette võiksid tulla. Need puudused on sarnased, et Kohtu- ja siseministril on neid võimalik kõrvaldada juhtnööride andmisega. Et edaspidi enam ette ei tuleks sarnaseid puudusi ja eksimisi, mis perekonnakirjade väärtust alandaks ja segadusi sünnitaks, siis on tungivalt tarvilik nende puuduste kõrvaldamiseks samme astuda. Et ministeriumil oleks ülevaade kõigeenam esinevaist puudusist, siis märgin alljärgnevat ridades minu praktikas ettetulevaid puudusi.

1. Koguduste personaalraamatute põhjal väljaantavates perekonnatunnistustes tuleb märkida, et tunnistus on väljaantud personaalraamatute põhjal, mis peetud 1. juulini 1926. a. (Ringkiri 22. XII 1927. a. nr. 2598). Meetrikaraamatute põhjal väljaantud tunnistustes peab samuti märkima allika, mille põhjal tunnistus väljaantud, raamatu numbri, lehekülje, akti numbri ja aasta (Ringkiri 15. IV 1929. a. nr. 300). Sellest nõudest peetakse väga vähe kinni. Antakse välja tunnistusi, milledes üldse ei ole märkust allika kohta. Kuna teada on, et perekonnaseisuametnikud-vaimulikud tunnistusi väljaannavad ilma, et nende juures olevates

koguduste perekonnaraamatutes isiku kohta sissekandeid oleks (andmed võetakse isiku poolt ettenäidatavast isikutunnistusest), siis et ärahoida ebaõigete andmete sattumist perekonnaregistrisse, tuleks nendelt kindlasti nõuda ülevaltähendatud ringkirjade täitmist. Kõige kohasem oleks, kui ministeeriumi poolt juhtnõorige maksma pandakse kindel vorm ametnikkude-vaimulikkude poolt väljaantavate tunnistuste kohta. Mina olen sarnaste puudulikkude tunnistuste vastu püüdnud võidelda sellega, et saatsin need tagasi. Sellega aga sünnitasin suurt tüli ja pahandust kodanikkudele, kuna tihti ei saanud siiski ministeeriumi ringkirjadele vastavaid tunnistusi.

2. Mõned perekonnaseisuametnikud-vaimulikud paigutavad personaalraamatu põhjal väljaantavatesse tunnistustesse andmeid sünni-, abielu- ja surmajuhude kohta, mis on registreeritud peale 1. juulit 1926. a. perekonnaseisu seaduse korras. Sarnane talitusviis on toonud suuri segadusi, sest mõned omavalitsuse perekonnaseisuametnikud rahulduvad nende tunnistustega, ei nõua tunnistusi ja ärakirju perekonnaseisu seaduse alusel tehtud aktidest, mille tõttu vastsündinud mitmes kohas perekonnaregistrisse kantakse (vastsündinu sünni registreerimise kohas sünniakti ja teda õe-venna sünniregistreerimise kohas personaalraamatute põhjal väljaantud tunnistuse järele). On juhtumisi ettetulnud, et kodanikkude abielu on registreeritud omavalitsuse perekonnaseisuametniku juures, kohus lahutab nad personaalraamatu alusel väljaantud tunnistuste põhjal, mille tõttu ka ärakirja vastavale omavalitsuse perekonnaseisuametnikule ei saadeta. Sellega jääb perekonnaregistris abielulahutus märkimata. Minul on isiklikult mitu juhust olnud, kus isiku surm on minu juures registreeritud, aga surmatunnistuse annab välja perekonnaseisuametnik-vaimulik personaalraamatu põhjal. Ühes oli isegi surmaaeg valesti märgitud.

3. Tihti ei märgita ära personaal- ja meetrikaraamatute põhjal antavates tunnistustes, kas sünniajad on vana või uue kalendri järele. Mõni märgib, et „andmed kuni 1918. a. vana kalendri järele“. Teatavasti ei sündinud üleminek uuele kalendrile mitte 1. jaanuarist 1918. a., mispärast sarnasest märkusest igakord küllalt ei ole.

4. Väga sagedasti esinevad perso-

naalraamatute põhjal väljaantavais tunnistusis vead isiku sünniaegades, kohtades ja isegi nimedes. Märgin siin mõned iseloomulikumat:

a) Vändra koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 7. IX 1929. a. nr. 575 on kodanik Jüri Peterson sündinud Toris (kihelkond), aga Suure-Jaani koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 23. VIII 1929. a. nr. 602 Vändra Jõõpres. Teatavasti on need kaks ise kohta.

b) Tallinna Jaani koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 20. X 1927. a. nr. 1656 on kodanik Jüri Tirman sündinud 12. oktoobril (30. sept.) 1891. a. ja Suure-Jaani koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 16. XII 1927. a. nr. 630 — 31. (!) septembril 1891. a. (vana kal. järele).

c) kodanik Marie Tõnisson on Pilstvere koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse põhjal 17. II 1928. a. nr. 196 sündinud 8. oktoobril (20. okt.) 1879. a., Suure-Jaani koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 30. I 1928. a. nr. 111 — 5. oktoobril 1879. a. (vana kal. järele).

d) Suure-Jaani ap. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 16. XI 1928. a. nr. 165 on kodanik Anton Keesi isanimi Jaak, aga Suure-Jaani ev.-lut. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 26. XI 1928. a. nr. 989 on Anton Keesi isanimi koguni Jakob.

e) 1928. a. saadeti minule ärakiri Viljandi maakoguduse abieluregistri aktist nr. 23, milles oli August Reineri sünniaeg (märgitud *isikutunnistuse järele*) 1903. a. Suure-Jaani ev.-lut. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele 30. V 1928. a. nr. 514 on Reiner sündinud 1904. a. Saatsin akti ärakirja parandamiseks perekonnaseisu seaduse § 23. põhjal (täiendava akti tegemiseks), aga sain tagasi sama nr. 23 akti ärakirja, milles oli juba sünniaeg õieti märgitud.

f) kodanik Määri sünninimi on Arutsaare ap. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele „Juliane“, Suure-Jaani ap. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse järele „Juulia“.

g) Apostliku-usu koguduste perekonnaseisuametnikud-vaimulikud annavad

välja tunnistusi personaalraamatute põhjal. Teatavasti ei olnud neil varem ametlikke personaalraamatuid.

h) Apostlikkude koguduste perekonnaseisuametnikud-vaimulikud muutsid varem ja osalt ka praegu isikunimesid vene-pärasteks (Linda — Lydia, Hans — Anton, Jaan — Joannes, Ado — Avdi jne.). Sarnane teguviis toob kodanikkudele suuri segadusi, iseäranis pärandus- ja abielulahutusasjades. Tihti ei tee nad vahet Joannes (õieti peaks olema Johannes) ja Joanni vahel, kirjutades ühes tunnistuses ühte ja teises teistviisi.

i) Suure-Jaani ev.-lut. koguduse personaalraamatu väljavõttest 4. VI 1930. a. nr. 470 selgub, et Hans Petersi (Petersoni) isanimi on Heinrich. Kuna isikutunnistuses ja Tallinna linnavalitsuse tunnistuses nr. 792 oli Petersoni isanimi Johannes, siis nõudsin Petersonilt sünnitunnistust. Suure-Jaani ev.-lut. koguduse perekonnaseisuametnik-vaimuliku tunnistuse 1. X 1930. a. nr. 807 järele ei ole Petersoni isanimi ei Johannes ega Heinrich, vaid koguni Hindrik. Sellest peab järeldama, et personaalraamat sisaldab ebaõigeid andmeid. Kõige selle juures kinnitab kodanik Peterson, et tema isanimi olla olnud Johannes. Koguduse personaalraamatus on tema perekonnanimi „Peters“, kuna Peterson teisindina (kõrvalnimena) esineb. Meetrikaraamatu järele on õige perekonnanimi „Peterson“. Et need andmed nii üksteisele vasturääkivad on, siis ei saa nende põhjal üldse kindlaks teha Hans Petersi (Petersoni) isa õiget nime ja perekonnanime.

Suure-Jaani ev.-lut. koguduse personaalraamatu väljavõtte 4. VI 1930. a. nr. 470 järele on Petersi (Petersoni) abikaasa Marie sünnipäev 11. juuli 1902. a., missugused andmed said kantud tema vastsündinud lapse sünniakti ja perekonnaregistrisse. Pärastpoole väljaantud tunnistusest nr. 600 selgub, et sünniaeg oli personaalraamatu põhjal väljaantud tun-

nistuses ebaõige ja *isikutunnistusest võetud*.

Kui arvestada sellega, et sarnased vead, nagu ülevalt oodud, personaalraamatute põhjal väljaantavates dokumentides väga sagedasti esinevad ja et vaimulikud personaalraamatutesse tihti sissekandeid teevad isikutunnistuste põhjal, siis ei saa koguduste personaalraamatutele ja nende põhjal väljaantavatele dokumentidele kuigi suurt väärtust anda.

5. Teatavasti ei nõutud perekonnaseisuseaduse maksmahakkamise algul vanemate perekonnakirjade korraldamist ja vastsündinu registreerimisel seati akt kokku suusõnalise ütelse järele. Pärast on selgunud, et nendesse aktidesse on sattunud vigu (ei ole õiged vanemate sünniaeg ja kohad jne.). Tekib küsimus, kas teha vigade selgumisel täiendav akt või jätta need vead üldse parandamata.

Seni ei ole kõik perekonnaseisuametnikud-vaimulikud asunud perekonnaseisu seaduse § 39. täitmisele. Mõni nendest seletab kodanikkudele, et üldse ei ole tarvis abielu registreerimise üle kuulutusi saata omavalitsuse ametruumesse ülespanemiseks. Kui see nii on, siis võivad ka omavalitsuste perekonnaseisuametnikud kuulutamised oma äranägemise järele ära jätta.

Lõpuks loen tarvilikuks avaldada arvamist, et personaalraamatute põhjal tunnistuste väljaandmist tuleks piirata, lubades nende põhjal tunnistusi ainult siis väljaanda kui puuduvad vastavad meetrikaraamatud. Sarnane muudatus on tarvilik, et ärahoida perekonnaregistrisse nende vigade hulga sattumist, missugused esinevad koguduste personaalraamatutes. Kogemused on näidanud, et nimetatud personaalraamatud on andmete täpsuse poolest väga küsitava väärtusega, mispärast neid võiks tarvitada ainult äärmisel juhtumisel. Teiseks oleks tarvilik anda perekonnaseisuametnik-vaimulikkudele täpsed juhtnöörid tunnistuste väljaandmiseks, et mitte lasta segadusi suureks kasvada.

3. Viljandi „Sakala“ kirjutab 6. nov. 1930: „Isa kaks kuud vanem pojast“.

Kui perekonnaseisuametnik on vaimulik.

Linna perekonnaseisusametisse on toodud huvitav sünniregistreerimise dokument, mis näitab, kui võrt kaugel võivad vaimuliku mõtted olla maisetest asjadest

ja missugused vead võivad tekkida nende poolt kirjutatud dokumentidesse.

Vaimuliku kirjutise järele on kellelegi sündinud poeg 12. juulil 1930. a. Isa ise

aga on sündinud sama tunnistuse järele 1930. aasta maikuu 1900 päeval! Ema on sündinud 1888. aastal, seega siis juba kaunis elatanud.

Pastori dokumendi järele on siis isa pojast vanem vaevalt kaks kuud ja sündinud 1900 kuupäeval, mis õnnelik juhus

selle kodaniku asetab oma sünnipäeva poolest kõigest maailma kodanikkudest pääjao kõrgemale.

Mis veel kõige kummalisem paistab, on see, et hoolimata oma kahekuulisest noorusest on kõne all olev kodanik juba 8 lapse isa.

Informatsiooni korraldamise probleemid.

Juba varemalt käesoleva ajakirja veerudel on puudutatud informatsiooni vajadust ja korraldust ning kontakti pidamise vajadust kodanikkonnaga komunaalpoliitilises töös, kuid et küsimus kahtlemata on laiaulatusliku tähtsusega siis ta väärrib peatumist temal veelgi. Ka meie võrdlemisi kirju poliitilise olukorra juures, iga samm ja reform mis tehtud kogukonna valitsemise töös ühe või teise poliitilise erakonna mõjutusel, tihtigi põhjendamatult erapoolikult mõistetakse hukka ja eriti valimispäivil kasutatakse ära koguni lubamatuks demagoogiaks. Kui aga kodanikkond alaliselt on informeeritud omavalitsuse päevamuredest, elab neile kaasa ja ühele või teisele ettevõttele ja kavatsusele on avaldanud oma sümpaatiat, siis kahtlemata väheneb tihtigi omavalitsuse tööd tunduvalt halvav demagoogia ja erapoolik erakondlik suhtumine omavalitsuse töösse. Igatahes, mida teadlikum ja arusaajam on kodanikkond omavalitsuse tööst, seda kainemalt suhtub ta ka sellele ning mõistab orienteeruda komunaalpoliitilises küsimusis. Viimane asjaolu aga vähendab võimalikke vastutamata opositsioone ja arusaamatusi ja kergendab seetõttu omavalitsuse töö juhtimist ja tarvilikkude reformide teostamist.

Mujal ilmas juba varemalt on õieti hinnatud informatsiooni tähtsust ja korraldatud seda mitmeti. Eriti aktiivsed ollakse sel alal Saksamaal. Seal on pea igas linnas korraldatud informatsiooni andmine ja selleks kutsutud ellu vastavad ametid. Nagu tähendatud samas ajakirjas varemalt on Frankfurdis M/ä. ja Erfurdis informatsiooni ametid, mis töötavad erilise instruksiooni alusel linna mõne osakonna juures ja alluvuses. Esimeses linnas sellane pandi maksma 1918. a. ja teises 1920. aastal.

Informatsiooni andmise viis või laad kaugeltki pole jõudnud veel kujuneda

välja lõplikult. Küsimust peetakse niivõrt tähtsaks, et sellega järjest tegeletakse. Huvitavaid mõtteid sel alal avaldab muuseas ka professor dr. Dovifat Berliinist ajakirjas „Reichsstädtebund“. Ta kirjeldab komunaalpoliitikast ja pressist välismaal ja selle kasutamisest Saksamaal. Kõige esmalt ta seab üles küsimuse kas suhted omavalitsuse ja pressi vahel peavad arenema vabalt või peab kasutama mingit vahelüli, sest see küsimus on Saksamaal olnud viimasteil aastail üks vaieldatavaim. Tema arvates näib see küsimus Saksamaal põhimõttelikult olevat otsustatud n. n. vahelüli kasuks, kuid vaieldav võiks olla vahest see, kuidas ja millises vormis seda teostada et see ei saaks mitte informatsiooni takistajaks vaid soodustajaks. Vaadeldes välismaa oludele ta leiab, et tuua sealt paralleele või võrdlusi on õige raske.

Pressi ja omavalitsuste suhete ülesehitamine ja kontakti loomine on igal maal erinev. Kuid side on neil. Sest omavalitsuse tööst tekivad teated, ja neid vajab press. Samuti on omavalitsusele väga tähtis omavalitsustöö tulemuste teatamine läiemaile hulgile. Tähtis on ka see milise vormi ja tendentsiga seda tehakse, sest kasu võib ta tuua ainult sel juhtumil, kui informatsiooni kasutatakse vaadatuna objektiivselt vaatevinklist ja komunaalpoliitilistest huvipunktest ilma erapoolikusest ja igasuguse kõrvaltendentsita Saksamaal ja ka mujal esimeseks suhete otsijaks on olnud press, kuid alles hiljem selle kontakti vastu hakkas tundma elavat huvi omavalitsus ise. Kui kujunes välja n. n. massipress siis hakkas ta tundma huvi ka kohalikust omavalitsuspoliitikast ja ühes sellega tekkis ka omavalitsuse ringkondades nõue, et press suurema arusaamisega suhtuks omavalitsuse töösse. Näib et press unustab tänapäev, et mitte kaua aega tagasi ta ise otsis omavalitsuse pub-

litsiteeti kuna nüüd tal on rohkem huvi igasuguste sensatsioonide kui omavalitsustöö vastu. Viimane arvamine on vist küll tekkinud sellest, et omavalitsus nüüd kaugelt rohkem on hakanud jälgima kuidas suhtub press omavalitsuse elu avaldusile ja kui palju ta sellele pühendab tähelepanu. Kahtlemata pressi ülesanded alguses olid kahesugused sest esiteks ta pidi teateid hankima ja teiseks selgitama ka omavalitsustele publitsiteedi tähtsust sest alguses oli sellest arusaamine õige aranamata. Ja viimane ülesanne oli esite üks raskemaid. Eriti raske see oli veel Saksamaal, nagu tõendab prof. dr. Dovifat, sealse valitsuse omapärase iseloomu tõttu, kus kaua püsiv ametkond on jäänud ikkagi autoriteetseks vaatamata et nende tööd avalikult koheldi teatud ükskõiksusel ja tähelepanematusel.

Täielikuks vastandiks Saksamaale, ütleb prof. dr. Dovifat, on anglosaksi ja Ameerika valitsusvormid. Seal oli algusest peale kõik laiemal demokraatlikul põhisel. Juhtiv ametkond valitakse lühikesel aja peale vahet isegi ainult kuni kolmeks aastaks ja igakord ei kesta nende ametiaeg isegi niigi kaua, ning tingitud sellest juhtivate ametnikkude, ametite ja pressi vahel on seal hoopis teine. Kes sattusid ametisse avaliku valimise kaudu, juba algusest peale püüavad valmistada kasutoovat publitsiteeti oma tegevusele ja ilmavaatele ning seetõttu pöörlevad ka seal pressi ümber kus Saksa ametkond seda sugugi ei pea vajalikuks. Nagu valitsuseski nii ka pressi ja omavalitsuse poliitika suhtes Saksamaa ja Ameerika on täiesti kaks erinevat tüüpi. Ameerika asutiste juures ei ole näiteks mingisuguseid informatsiooni ameteid, vaid teadete andmises komunaalvalitsus on informatsiooni korjaja ajalehe reporteri vastu peaaegu piiramata avalik ja igat avalikku asutist juhtiv tegelane pakub ennast ise informatsiooniks. Sellega on seletatav lokaalteadete hulk ameerika pressil. Tähtis on ka see, et Ameerikas igal valitsusharul on oma reporterid ja samuti töötavad sellased reporterid ka paljus suuremains linnus, raekodades ja need on oma ülesande juures suure initsiatiiviga ja intensiivsusega ja saadud aine töötavad nad läbi põhjalikult igas suunas. Kokkusaamisi asutiste juhtidega on neil reporteritel peaaegu iga päev. Lokaalpoliitikale ja lokaalteadetele antakse alati esikoht. On tähelepanuväärne,

et asutiste juhid eelistavad ainult ühte reporterit, sest sel juhtumil leiab nende poolt antud aine laialdasemat käsitamist.

Ja kuna informatsiooni puhul asutise juht lisab juurde ka oma arvamise, omale kasuliku tendentsi, siis on tal eriti tähtis, et kogu tema poolt antud materjal leiaks täielikku kasutamist.

Teisest küljest on oluline ka see, et reporterid kogu innuga püüavad kanda hoolt selle eest et nende poolt hangitud informatsioon ilmuks ainult nende lehes, sest nad annavad informatsioonile just siis erilise väärtuse. Neile on ju teada, et viimase moodusega tõstetakse huvi teatud sündmuse ja ka lehe enda vastu.

Siit näeme, et informatsiooni Ameerikas edustavad kaks isikut: asutise juht ja reporter.

See niinimetatud vahetu ühendus asutise juhi ja reporteri vahel on juba eeldatud seetõttu et igasugused vahelülid vähendavad andmete usaldatavust ning informatsioon võib saada värvituks ja ilmetuks. Elavaks ja uskumisväärseks informatsiooniks on vaja ka vastutava isiku isiklik elav üldmulje. Nii on pressi ja omavalitsuse vahel ühendriiges individuaalne ja rippuv isikust, ka seisab ta vastastikusel kasutamises. Ametlikke vahelülisid ei ole ega polegi need mõeldavad selles süsteemis.

Vaatamata sellele, et Ameerika ajakirjandus on väga sensatsioonihimuline ja otsib korrupsiooni juhtumeid, siiski kommunaalpoliitikal on sealses pressis oma kindel seisukoht. Seda seletatakse osalt sellega, et omavalitsuse ümber on kondunud väga mõjuvaid isikuid. Kui press ei anna oma abi omavalitsusele publitsiteedi suhtes, ehk teeb seda liiga piiratud ja tagasihoidlikult, siis suuremad omavalitsused kellel on oma raadiosaatejaam, täiendavad teateid selle abil, või tarvilikul juhtumil lükkavad neid ka ümber.

Päris lahutatud kogukonna pressipoliitikast on kommunaal liikumise ja võõrpropaganda ala. See ei ole valitsuse asi, vaid nende gruppide asi kes esijoonel liikumise tõusust saavad kasu. Need on majandusringkonnad. Need ülesanded, mis Saksamaal on ühendatud pressiametitega on Ameerikas kaubanduskodadel ning viimased seega võtavad osa kommunaalpoliitilisest esindusest. Selle ala propaganda on Ameerikas ühe tegu võimsa

pressišefi käes kes ei puudu üheski suuremas majandusettevõttes. Iseäranis suurte elamis- ja asundusringkondade avamisel ja maapõuevaranduste kasutamisel industrialiseerimiseks, avalikkuses kasutatakse tähelepanuväärset propagandat erahuvide levitamiseks.

Mis puutub Inglismaasse, siis sealne süsteem sarnaneb paljugi ameerika omale, aga pressil pole seal ammuigi nii suurt ja laialdast isetegevust kui Ameerikas ja omavalitsust juhtivail ametnikel pole ka nii suurt avameelsust, kui näiteks Ameerika kolleegidel. Inglismaal puuduvad pressiametid. Omavalitsuste üksikud ametid, kes annavad pressile teateid — informatsiooni, kasutavad selleks oma initsiaatiivi, surudes maha ka pressi liigseid soovet.

Prantsusmaal pressi informatsioon on usaldatud juhtivate isikute kätte. Suurtes keskasutistes ongi seepärast „Chef du Cabinet du Ministre“, tähendab ministri isiklik adjutant see, kelle kaudu lähevad pressi informatsioonid. Prantsusmaal iga asutise mõjud pressile on väga suured. Seepärast suur „Presse d'Information“ on ka valitsusasutis, sest ta tarvitab valitsust andmete allikana. Nüüd Prantsuse press on oma valitsuse juures (administration municipal) avaldanud soovi, et seataks sisse n. n. teadeteamet, kes annaks välja informatsioonimaterjali ja abistaks seega pressi, nagu seda tegi sõjaajal välispoliitilise ja militäärse teadeteainega tähtis „Maison de la presse“.

Prantsuse pressi kommunaalpoliitiline tajumus pole arenenud veel küllalt tugevasti. Ameerika pressi suure teadete hulga ja Saksa põhjaliku läbiarutamise asemel Prantsuse press toob teateid vaimuka ja huvitava kroonikana ja seega rahuldub ka lugejaskond.

Itaalias Rooma kuberner on omavalitsusele seadnud sisse oma pressikoha.

Saksa-Austria süsteem sarnaneb kõige enam Saksa süsteemile. Viini kogukond annab välja isegi oma raekoja korrespondentsi (Rathaus-Korrespondenz).

Eriti huvitav arenemine teadete levitamises ja avaliku arvamise juhtimises ning omavalitsuse ja pressi suhetel on Nõuk.-Venes. Kohalik Sovjet on ühtlasi lokaalvalitsuse juhtija ja sovjeti juhtivamad tegelased töötavad pressis selle süsteemi propagandistidena. Iga lokaalvalit-

suse algatus tuleb pressis põhjalikule selgitusele. Nii oleks press täiesti propagandainstituut, kui mitte tööliste ja talupoegade ringkonnist poleks võetud korrespondente lugejaskonna juurdevõitmiseks ja lugejaskonna huvitõstmiseks kogukonna elu vastu ja nii piiratud ulatuses kriitika eest muretsetud. Need korrespondendid saadavad pressile kritiseerivaid seletusi ja teateid ning informatsioone kohaliku omavalitsuse kavatsustest. Asi arutatakse läbi ja kui lahkarvamised kõrvaldatud, siis avaldatakse sellest lehes. Peaks aga seda mitte tehtama, siis korrespondent võib pöörduda järgneva kõrgema instantsi poole ja lõpuks isegi Moskvasse. Pressil ja omavalitsusel on seega Nõuk.-Venes ühesugused teadete ja arvustuspoliitilised huvid. Piiratud kontroll on ainult lugeja käes, niipalju kui ta töölistehk talupojakorrespondendina oskab ja tahab töötada kaasa.

Sakslased võiksid kõige rohkem õppida Ameerikast, nii arvab prof. dr. Dovifat. Just Ameerika ja Saksa olude vastakusest. Mitte vastastikkuse kasutamise mõttes ega ka kommunaalteadetest sensatsiooni tegemise mõttes, sest seda ei luba ka Saksa eriline omavalitsuse struktuur, küll võib aga Saksa kogukond õppida Ameerika kogukonnalt avalikkuse ärkvelolevat meelt ja avalikkuses tegutsemise mõju.

Sellejaoks ka press ise peab andma omavalitsusteenistusse oma paremad ja tugevamad jõud. Mitte „teadetekütti“, kes otsib ainult midagi sensatsioonilist, ka mitte meest kes on ainult mõni „märkmehetablokk“ vaid publitsistlikku isikut on vaja kontakti pidajaks omavalitsuse ja pressi vahel. Tal võib, — kui ta kuulub opositsiooni, — siiski olla omavalitsuses täielik usaldus ja informatsiooni vabadus. Pressikohtade ülesanne ongi selle informatsiooni vabaduse sisseseadmine ja soodustamine pressile ja omavalitsusele.

Juba aastaid pressi kutseküsimuses arendatakse „kodumaapressi“ programmi ja see ei ole muud kui eelistatud omavalitsuspoliitika edendamine ja harimine.

Need eeltoodud prof. dr. Dovifat'i mõtted ja kaalutellud on küllalt selgeks tõenduseks huvist mis Saksa vastavais ringkonnis tuntakse kommunaalpoliitilise informatsiooni vastu. Meil jääb vaid konstateerida, et avaldatud mõtted on tõesti huvitavad ja kui kord jõuame in-

formatsiooni andmise tegelikkude sammundeni, siis kahtlemata meil tuleb tegeleda samade küsimustega, et jõuda veendumusele, kuidas korraldada informatsiooni andmist meie oludes. Muidugi arvestades meie kommunaalpoliitilise konjunktuuriga

kogukonnavalitsemise struktuuriga ja ajakirjanduse tasemega.

Kodanikkond ei tohi olla kogukonnavalitsemise töös passiivne pealtvaataja, vaid aktiivne kaastöötaja ja teadlik kõigis omavalitsuse elu avaldusis.

Väliskroonika.

Poola Linnade Liidu tegevusest 1929 a.

Käesoleva aasta alul Poola Linnade Liidul oli 509 liiget-linna, ehk 80% Poola linnade üldarvust (97% üldisest linnaelanikkude arvust).

1929. a. septembris Liidu üldkoosoleku päevakorras, Poznanis, oli kaks küsimust: 1) linnade majanduslik seisukord ja ülesanded, ning Liidu kohused linnade suhtes; 2) kogukondade rahanduse reform.

1929. a. jooksul Liidu tähelepanu ja tegevus oli koondunud kogukondade rahanduse küsimuse probleemile, et parandada linnade kriitilist rahanduslikku seisukorda. Selleks oli kutsutud ellu eriline komisjon, mille töö tulemuseks oli otsus paluda keskvalitsust seada uuesti jalule linnade finansöigust, mida valitsus viimaste aastate jooksul on kärpinud tunduvalt. Liidu juhatus esitas seetõttu valitsusele mitu märjukirja, milles ta nõudis mõnede linnamaksude alalhoidmist, nagu kohalikkude haigete ravimismaks, Varssavi linna maksu elektri pealt, teedemaksu jne. Liit palus muuseumi keskvalitsust, et linnu ei koormataks uute kohustega ilma et oleks näidatud selleks tarvilisi tulusid. Edasi, ka linnaametnikkude küsimus on olnud Liidus arutamisel ja ka selles asjus on esitatud märjukirju — palvega anda välja seadust, mis reguleeriks linnaametnikkude rahalist ja õiguslikku seisukorda, samuti ka nende pensioniprobleemi.

Linnadeliit koos Maaomavalitsuste Liiduga esines üldisel näitusel Poznanis, organiseerides erilise paviljonigi väljapanekutega linnade ja maavalitsuste statistikast ja tegevusest. Liit andis välja „Linnade raamatupidamise põhijooned“. Peale selle liidus on ettevalmistusel eriline teos, mis käsitab linnade ehitussundmäärsi. Lõpuks, koostöös linnade statistikute üldkoosoleku täitva komiteega, ilmub 1930. a. Poola linnade statistiline aasta-raamat.

1929. a. liidu tegevusse kuulus ka kahe nõupidamise organiseerimine ja nimelt: esimene — linna arstidele ja teine — statistikutele.

Liit võttis elavalt osa Rahvusvahelise Linnadeliidu kongressist Seviljas, millele esitas kaks referaati: linnade rahandusest Poolas ja Sundvõõrandamisest üldkasulikeks otstarbeiks.

Septembris 1929. a. peeti Varssavis Rahvusvahelise Linnadeliidu Alalise Büroo koosolekut, millele järgnes ekskursioon linnadesse: Lembergi, Kraakovi ja Poznani. Viimases linnas Alalise Büroo liikmed võtsid osa Poola Linnadeliidu üldkoosolekust ja neil oli võimalus külastada ka näitust.

Liidu keskkorraldusel tuli aruandeaasta jooksul anda Liidu liikmeile-linnadele mitmesugust informatsiooni. Liidus saadud kirjade arv oli 4.688.

Eelmise aasta eeskujul Liit jatkas oma häälekandja „Samorzad Miezski“ („Linnaomavalitsus) väljaandmist. Kuukirja tiraaž ühes nädalalisaga „Przeblad Samorzadowy“ (Nädala Ülevaade“) tõusis 1929. a. 1.200 eksemplaarini.

(L'Administration Locale).

Haigemajamaksudest Soome linnades.

Helsingi linnavolikogu kinnitas 11. juulil s. a. järgmised ravimistariifid linna haigemajadele (päevas): Maria-haigemajas — linna elanikud: — eritoa eest 40 Soome marka (üks Soome mark ümarguselt 9,5 Eesti senti); pool-eritoa eest 25 Smk., ühissaalis 20 Smk. täisealistele ja 10 Smk. — alla 15 aasta vanadele; väljastpoolt linna elanikkudele: eritoas — 80, pool-eritoas 50, ühissaalis 40 Smk. täisealistele ja 20 Smk. — alla 15 aasta vanadele. Nakkushaiguste haigemajas: linna elanikkudele — eriruumis 40, pool-eriruumis — 25 Smk. ja ühissaalis makсута; haigemaja juhatuse loal kaasaluba-

tud omaksed maksavad eriruumis patsiendi kaaslasena 40 ja ühissaalis — 20 Smk.; Helsingis haigestunud väljastpoolt linna elanikkudelt — eriruumis 65, pool-eriruumis 50 Smk. ja ühissaalis maksuta; mujal haigestunud väljastpoolt linna elanikkudele — eriruumis 65, pool-eriruumis 50 ja ühissaalis 40 Smk.; väljastpoolt linna haigete omaksed eriruumis haige kaaslasena 80 ja ühissaalis — 40 Smk. Stengård'i haigemajas vaimuhaigete ja üldosakonnas täiskasvanutele 15 ja alla 15 aasta vanadele 10 Smk.; väljastpoolt linna elanikkudele 40 ja alla 15 aasta vanadele — 20 Smk. Nickby haigemajas: parema ülalpidamisega 25 Smk., muud — täiskasvanud 15 ja alla 15 aasta vanad — 10 Smk. Tiisikuse-haigemajas — täiskasvanud linna elanikkudele — 15 ja alla 15 aasta vanadele 10 Smk.; väljastpoolt linna elanikkudele — 15 Smk. Pooled kohad haigemajast on maksuta kasutada. Eriravimise eest arvatakse ühekordselt 20—200 Smk. nendes haigemajades, mis ei saa riigilt toetist.

Oulu linnavolikogu kinnitas 28. aprillil s. a. eelseisvaks kolmeks aastaks linna haigemaja ravimistariifid järgmiselt (päevas): üldosakonnas linna elanikud 15, linnas elunejad väljastpoolt linna asuvasse kogukondadesse kuuluvad isikud — 20 ja teiste kogukondade elanikud — 40 Smk.; eriruumis linna elanikud 50 ja väljastpoolt linna elanikud — 75 Smk. Nakkushaiguste-jaoskonnas ühisruumis linna elanikkudele 15 ja väljastpoolt linna elanikkudele — 35 Smk.; eriruumis linna elanikkudel — 35 ja väljastpoolt linna elanikkudel — 60 Smk. Närvihaigemaja ühisruumis — linna elanikkudel — 15, linnas elunejatel teistesse kogukondadesse kuuluvatel isikutel — 20 ja väljastpoolt linna elanikkudel — 40 Smk. Kahevoodises toas — linna elanikkudel — 40, ja väljastpoolt linna elanikkudel 50—55 Smk.; eralduseruumis, vastavalt arsti määramisele — 35—45 Smk.; eriruumis — linna elanikkudele — 50 ja väljastpoolt linna elanikkudele — 75 Smk. Sünnituse-jaoskonnas ühisruumis — linna elanikkudele — 18 ja väljastpoolt linna elanikkudele — 45 Smk.; kolmevoodises toas — linna elanikkudel 50 ja väljastpoolt linna elanikkudel — 65 Smk.; eriruumis — linna elanikud 70 ja väljastpoolt linna elanikkudel — 100 Smk. Väljastpoolt linna elanikud ja eriruumide patsiendid tasuvad

veel peale ravimiskulude arstirohtude eest eraldi.

Pori linnavolikogu kinnitas 8. aprillil s. a. ravimistariifid linna haigemajas (päevas) järgmiselt: üldjaoskonnas — linna elanikkudelt 15 ja väljastpoolt linna elanikkudelt — 30, linna elanikkude alla 15 aasta vanad lapsed — 8 väljastpoolt linna elanikkude lapsed — 20 Smk. Pool-privaatjaoskonnas — linna elanikkudelt 25 ja väljastpoolt linna elanikkudelt — 40 Smk.; kahevoodises ruumis — linna elanikkudelt — 30 ja väljastpoolt linna elanikkudelt — 50 Smk.; eriruumis — linna elanikkudelt — 55 ja väljastpoolt linna elanikkudelt — 75 Smk. Sünnituse-jaoskonnas ühisruumis — linna elanikkudelt 30 ja kehvadele — 15 Smk.; väljastpoolt linna elanikkudele ühisruumis 75 Smk. Eriruumis — linna elanikkudele 50 ja väljastpoolt linna elanikkudele — 100 Smk. Nakkushaiguste-jaoskonnas on ühisruum hariliku ülalpidamisega maksuta linna elanikkudele ja linnas elunejatele teistesse kogukondadesse kuuluvatele isikutele, kuna privaatülalpidamise eest maksavad — linna elanikud 20, alla 15 aasta vanad väljastpoolt linna elanikud — 30, teised väljastpoolt linna elanikud — 40 ja eeslinnade elanikud — 15 Smk.; väljastpoolt linna elanikud tasuvad kõikides jaoskondades kõigi arstirohtude, sidumismaterjali ja meditsiiniliste vanide eest eraldi. Operatsioonide, röntgeni-, elektri- ja valgustuseravi eest makstakse eritariifide järgi.

Haigemaja maksude sissenõudmise korra suhtes puudus Soomes seni ühtlane kord: mõnes kohas vastavad võimud nõudsid need sisse vastuvaidlematas korras ilma erilise kohtuotsuseta, kuna mõnes kohas nõuti selleks erilist kohtuotsust. 16. maist s. a. pandi aga maksma uus üleriiklik korraldus, mille järgi omavalitsuste haigemajade ja riiklikku toetist saajate sünnitusemajade maksud, vastavalt kindlaksmääratud tariifidele, nõutakse sisse ilma kohtuotsuseta.

Hädaabi korraldusest Soomes.

Soome linnade Kommunaal-Keskbüroo kogus andmeid hädaabitööde korraldamise kohta linnades. Saadud andmete järgi hädaabitöödele võeti töölisi töövahetaliituse-büroode kaudu, kusjuures eesõigustati suure perekonna toitjaid, kauemat aega töötä olnuid ja neid, kellel nii terav ainepuudus, et nad said juba osalist

hoolekandelist toetist. Turus, Viiburis, Oulus, Poris ja Kotkas koguti hädaabitöölise majandusliku olukorra kohta andmeid hoolekandeesakonna kaudu. Tampere koguti andmeid isikute kodude visiteerimise teel; Tampere oli selleks palgatud eritiline kontrolöör. Helsingis kontrolliti koduseid olusid ainult siis kui oli põhjust kahelda abivajalikkuses. Tööle paigutamist toimetas Turus eriline komisjon, mis koosnes töövahetalituse-büroo juhatajast, hoolekandedirektorist ja ühest linnavalitsuse poolt valitud kohalikke olusid tundjast ehitusemeistrist. Kotkas need ülesanded olid pandud töövahetalituse-büroo juhataja ja linnadirektori abi peale. Hädaabitöölise palgad olid mitmesugustes linnades erinevalt normeeritud: Helsingis maksti meestele talvisel tööhooajal 15% madalamat palka kui harilikudele töölistele; suvel aga perekonnatoitjatele 20% ja üksikutele — 30% alla hariliku palga. Turus maksti üldreeglina harilikku palka, kuid et töäjõud osutusid halvaks, vähendati seda. Toitaolevate laste pealt maksti perekonnabiraha 2 Smk. päevas lapse kohta, alates teisest lapsest. Viiburis maksti üldreeglina harilikku palka, kuid osalt ka 15% alla normaalpalka, pidades silmas töö iseloomu ja töövõimeid. Tampere, Oulus ja Kotkas maksti harilikku palka, kuna Poris see oli 15% madalam harilikust palgast.

Elektritarvitus elaniku kohta Euroopa ja Ameerika Ühendriikide suuremates linnades.

Electrical News'i poolt korjatud andmeil elektri tarvitus (arvates kaasa ka avalikkude asutiste tarvitust) iga elaniku kohta Euroopa ja A. Ühendriikide tähtsamates linnades on järgmine:

Ameerika Ühendriigid:

Čhikago . . .	1.088	KWT
Philadelphia . . .	914	„
Detroit . . .	884	„
New-York . . .	667	„

Euroopa:

Baasel	640	KWT
Zürich	604	„
Stockholm	295	„
Paris	279	„
Stuttgart	258	„
Berlin	252	„
Amsterdam	236	„
Viin	210	„

Haag	209	„
Hamburg	209	„
Kopenhaagen	195	„
London	151	„
Budapest	135	„

Võrdluseks olgu toodud andmed mõnede Eesti linnade kohta:

Tallinn	92	KWT
Tartu	69	„
Pärnu	42	„
Viljandi	38	„
Rakvere	28	„
Valga	38	„
Võru	36	„
Põltsamaa	28	„
Türi	32	„
Tapa	18	„
Petseri	18	„
Paldiski	14	„
Tõrva	8	„

Amsterdami rinnalaste hooldamisepunktid.

1913. a. kutsuti Amsterdams arstide algatusel ellu esimene rinnalaste eest hooldamise punkt. 1910. a. loodi professor Treub'i algatusel eriühing sama eesmärgiga ning alates 1919. a. ka Punane Rist teotsees samas suunas. Arvestades sellega, et ülesanne hakkas käima eraalgatusele üle jõu, linnavalitsus otsustas võtta kulud oma kanda.

Dr. Brenkmann'i andmetel Amsterdams oli 1. jaanuariks 1927. a. 10 nõustamispunkti, millised peale ühe erandi, olid avatud iga päev, pealelõunat; 1 punkt — avatud nädala viiel päeval ennelõunat ja 4 punkti eeslinnas, milledest 8 on avatud 2 korda nädalas ja 4-as 1 kord.

Selle organisatsiooni juhatajaks on eriline arst-ametnik, kuna kõigi teiste ametisolevate arstide ülesandeks on korraldada laste hoidmise ja kasvatamise loenguid ja kursusi. Igas punktis teotseb üks öde, kuna üldse on ametis 18 ämmaemandat. Pealeselle igas punktis on veel mees- või naisteeniija. 16 vanemat ämmaemandat nõustavad punktide kliente ja nende valve all on ka vastsündinud lapsed. Nende kontrolli alla kuulub ka nooremate ämmaemandate töö ja nad korraldavad sidet rasedate ja nõuandepunktide vahel.

Uute sündide registreerimisest teataakse perekonnaseisuameti poolt igapäev linna tervishoiuametile, kes omaltpoolt informeerib sellest kiires korras vastava linnaosa punkti. Punktid saavad samuti

tervishoiuametilt iga nädal nende rasedate nimed ühes adressiga, kes on kirjutanud end Vilhelmine-haiglasse järjekorda. Ühes sellega teatatakse ka sünnitajate nimed.

Laste eest hoolitsejad õed on kohustatud külastama noori emasid, andma neile asjalikke juhatusi rinnalastega ümberkäimisest ja propageerima nõustamispunktide kasutamist. Kui visiidi tagajärjel selgub et kodu-arst on võtnud lapse oma kontrolli alla, siis pannakse emale südame peale, et ta ei püüaks hiilida sarnasest kontrollist kõrvale.

Nõuandepunktide tegevuse järelduel on jõutud niikaugemale, et neile on kindlus-

tatud pea kõikide arstide kaastöö ja viimased soovivad kõigile emadele kasutada nõuandepunkte.

1926. a. Amsterdamis sündinud laste arvust nõuandepunktide järelevalvele kuuluvaid pool. Kuid see arv on kasvanud järjekindlalt ja 1928. a. sarnaste laste arv ulatas juba 70%. Punktide tegevusest on selgunud, et need lapsed kes esimesel kolmel kuul on saanud loomulikku toitu — emapiima, on kõige vähem kannatanud rahiitist, kuna nende laste tervis, kes ei saanud seda toitu, on olnud tunduvalt halvem. Edasi võib konstateerida et rinnalaste surevus vähenes iga aastaga neis perekondades, kes olid punktide järelevalve all.

Linnadeliidu ja linnaomavalitsuste tegevusest.

Uue ehitusseadustiku eelkava kohta on praegu valmimas Linliidu juhatuses heakskiidetud arvustus, milline saadetakse lähemal ajal kohtadele seisukohavõtuks. Uue ehitusseadustiku eelkava võetakse Liidu Esinduskogu lähema koosoleku päevakorda.

„Õppe- ja kasvatustöö järelevalve seaduse“ eelnõu puhul Linliit ühines koolinõunikude ühingu muudatusettepanekuga, täiendades neid omaltpoolt veel järgmistega: 1) koolide revideerimine haridusnõuniku poolt peaks sündima koolinõuniku osavõtul; 2) ei poolda kutse- ja keskkoolide eraldamist koolinõuniku tegevusalast; 3) linnadele, kel pole iseseisvat koolinõunikku, tuleks võimaldada võtta hääleõigusega osa koolinõuniku valimisest maavolikogus.

Liidu Esinduskogu koosolek peetakse Tallinnas 18. jaanuaril 1931.

Tartu linnapank otsustas alandada laenuprotsenti, alates 1. detsembrist s. a. 13-lt 12 protsendini. Hoiusummadel maksetav protsendimäär jääb endiseks. Pank on alles 3 aastat vana ja senised tegevusaastad on kõik lõppenud võrdlemisi suure puhaskasuga. Panga tegewust käesoleval aastal valgustagu järgnevad andmed:

	Hoiusumme:		Äriseis:	
1. jaan. oli	Kr.	905.184.—	Kr.	1.135.527.47
1. apr. „	„	1.010.609.92	„	1.253.921.33
1. juul. „	„	1.078.374.07	„	1.338.871.87
1. okt. „	„	1.176.827.52	„	1.479.676.92
1. nov. „	„	1.207.143.77	„	1.520.579.65

Krematooriumi asutamine Tallinna on tõusnud päevakorraale.

Arhitekt Johanson'i kava järele tuleks püstitada esialgu surnupõletamise ahi. Rahapuudusel ei saa linn ehitamist oma peale võtta, küll võib aga linn suurema summaga osanikuks hakata, kui krematooriumi ehitamiseks asutatakse eraselt või osahhisus.

Linnavalitsus kiitis projekti heaks ja tegi ehitusosakonnale ülesandeks korraldada ankeeti selle kohta, kas ja kui palju leiduks Tallinnas krematooriumi tarvita- jaid, ja kes astuks ettevõtte osanikuks. Osamaks oleks eeltasu selleks, kui osanik ise ehk tema perekonna-liige vajab krematooriumi.

Tartu tänavate sillutamisest.

Hiljuti valmis 1930. aastal linnas tehtud tänavate sillutustööde aruanne. Nagu sellest näha, on tehtud uusi sillutusi munakividega 7.370 ruutmeetrit, ümbersillutatud munakividega 25.319 rm. Killustiksillutusega on prügitatud seni sillutamata tänavaid 4.450 rm., ümbersillutatud 10.785 rm. Parkettkividega tehti ümbersillutusi 343 rm. Tänavaid on bituumendatud 21.602 rm.

Kõnniteesid valmistati asfaldbetoonist uusi 350 rm., parandati 782 rm. Külmasfaldist valati ja parandati 620 rm.

Kanaliseerimise valmistati uut 393

jooksvat ruutmeetrit; parandatud 1.000 jooksvat meetrit.

Ülaltoodud arvudes on tähendatud ka linnal korrashoida olevad maanteesoad, mida tänavu sillutati.

Kuid linnas on aga tänavu üldse seni prügitamata tänavaid sillutatud 8.230 rm. (eelmisel aastal 7.858 rm.). parandatud on linna tänavaid 25.662 rm. (eelmisel aastal 23.950 rm.). Maanteid on sillutatud ja parandatud 14.400 rm. (eelmisel aastal 11 tuh. 135 rm.).

Nii on üldse sillutatud tänavu tänavaid ja maanteid kokku 48.292 rm., möödunud aastal aga 42.943 rm.

Möödunud aastal oli linnal tänavate korrashoiuks ja sillutamiseks raha rohkem, kuid osa sellest, nimelt teedeministeeriumi krediidist maanteede korrashoiuks jäi kasutamata, kuna linnal ei olnud vastavat teerulli ja ei saanud kõiki töid läbi viia. Umbes 32.000 kr. kanti üle käesolevasse aastasse. Kuid selle peale vaatamata oli tänavune sillutuseks kulu-tada olev summa möödunud aastasesest sum-mast märksa vähem.

Nii on tänavu väiksemate summadega rohkem ära tehtud kui möödunud aastal. Osalt on see seletatav sellega, et tööliste palgad olid odavamad.

Tallinna linnamõis sai moodsa karjalauda.

Hiljuti sai valmis uus moodne karjalaut Tallinna Kurna-mõisas. Laut on seestpoolt 57,5 mtr. pikk, 16,5 mtr. lai ja 3 mtr. kõrge. Uuel ehitisel on silikaatkivist seinad, seestpoolt õhuvahega; lagi on betoonist, raudtalade vahel, ja katus tsinkplekist. Põrand on tehtud tsementbetoonist, mis soojuste isoleerimise mõttes kaetud asfalt-seguga ja loomade esimeste jalgade kohale on jäetud ruumi turba ehk saepuru jaoks, et neil pehmen oleks seista.

Söötmise künad on valatud tsemendist, ja iga kahe looma kohta on üks joogikoht, milles alati vesi seisab. Joogikohad on veevärgiga ühenduses ja regulaatoriga hoitakse neis veepind ühel kõrgusel, nii et alaline vee juurevool olemas.

Uus karjalaut on puhas karjalaut, sõnnik veetakse igapäev paar korda välja ja virtsa ärajooksuks on rennid. Õhuvaetus sünnib kahekordse ventilatsiooni abil: seintes, alt üles jooksvad õhukanalid toovad värsket õhku sisse, kuna äratarvita-

tud õhk kõrvaldatakse õhutorude kaudu, mis laest ja katusest läbi viidud. Kõik kanalid ja õhutorud on klappidega varustatud, nii et ventilatsiooni igal ajal saab reguleerida. Karjalauda küllaldaseks valgustamiseks on ehitatud rida avaraid aknaid, mis tarbekorral lahtivõetavad.

Loomade paigutamine on pikuti karjalauta neljas reas, kusjuures võib sinna paigutada 138 lehma ja 4 pulli, kokku 142 looma. Toidu ettekandmine ja sõnniku äravedamine sünnib rippuval raudteel eriti selleks ehitatud vagonettidega.

Karjalauda kõrval on jõutoidu- ja kõrstoiduruumid, mis rippuva raudteega laudaga ühenduses. Karjalaut on ühenduses tööstusruumidega, mis koostuvad: piimavastuvõtu-ruumist, jahutusruumist ja köögist, mis ühtlasi riistade pesemisruum. Neis ruumides on lihitud tsementpõrandad ja betoonlagi. Jahutusruumis on üles seatud piimavastuvõtmise-vann, piimajahutaja ja veepaagid jäävee jaoks, milles piimaga täidetud riistad hoitakse kuni ärasaatmiseni. Köögis on üles seatud aurukatel piimariistade aurutamiseks ja ühtlasi tarviduse korral ruumide soojendamiseks ja sooja vee saamiseks; sealsamas on vann piimariistade pesemiseks. Kõik ülalnimetatud ruumid on varustatud veevärgiga ja kanalisatsiooniga.

Karjalauda õues on mootor-pumbamaja.

Uue karjalauda eelarve oli koostatud 54.725 kroonile, kuna tegelikult välja on läinud 54.089 kr. Ehituskulud kaeti suuremalt osalt mõisa tagavarakapitalist ja erakorralistest tuludest.

Omis asjus.

Käesolev „Linnade ja Alevite“ number jääb viimseks sel aastal. Kolmanda aasta-käigu puuduvad numbrid ilmuvad tuleva, 1931. aasta alul. Kuna omavalitsuste ja LinnadeLiidu majandusaasta algab 1. aprilliga, oleme arvestamise hõlbustamise ja ühtlustamise mõttes otsustanud viia ka Liidu häälekandja-aasta majandusaastale üle. „Linnade ja Alevite“ neljas aastakäik algab 1. aprilliga 1931. a.

LINNADELIIT.

**Eesti suurim tööstus- ja
kaubandusettevõtte erialal**

A. Tõnisson & Ko.

TALLINNAS, Rüütli tänav nr. 28/30

TARTUS, Aleksandri tän. 1, telef. 2-70

Telefonid: kab. 430-25, kontor 4-60, kodune 11-83

Telegrammi aadress: „Tõnisko — Tallinn“

Tööstusosakonnad:

Keskküte, vesivarustus- ja kanalisatsioon majadele, saunadele, supelasutistele, meiereidele jne. Igašugused remonttööd. SEPA-, LUKUSEPA- ja MASINA-TÖÖSTUS. Kaevude puurimine masinajõul.

Raubandusosakond:

Laos alati saadaval suuremal ja vähemal arvul kõiki meie tööstuse alasse kuuluvaid materjale, nagu: MUSTI ja TSINGITUD, KATLA-, MALM-, ŠAMOTT- ja TSEMENTTORUSID ja NENDE ÜHENDUSOSAD, VANNID, KLOSETID, MALM- ja FAJANSSKAUSID, ARMATUURID, (kraanid, ventiilid jne.) KÄSI- ja JÕUPUMBAD jne. jne.

Suur väljavalik. Odavad hinnad.

VAHARIIE laudade jaoks.
 LINOLEUM põranda katteks.
 „ vaibad ja -linikud.

INGLISE PALATA-MASINARIHMAD.

KUMMIST

„ auru- ja veevoolikud
 „ spiraalvoolikud
 „ saapad
 „ naiste põlled
 „ pallid ja mänguasjad.

TEMPLI JA KÄSNKUMMIPLAADID.
 KUMMIPLAATE IGAS SUURUSES.
 KLINGERIITI JA ASBESTPAPPI.
 MASINATE PAKUNGID.

K.-m. G. E. BAUER — TALLINN

Ringa tänav 5. Kõnetraat 429-61.

Valmisriietekauplus

J. EIDELMANN

Tallinn, S. Karja t. 3. Tel. (2)22-88.

Soovitab omast rikkalikust laost
 kõiksuu meeste- ja naisterahva

valmisriideid

kodu- ja välismaa vabrikute too-
 dangust.

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE.

Omavalitsus-ametnikkudele müük
 orderite vastu 4 kuul. järelmaksuga.

Traatvõrke

igasugu otstarbeks valmistab kiirelt
 ja odavalt.

Raudvoodeid,
 türgidiivaneid ja
 matratseid

soovitab

RAUDVOODI JA TRAAVÕRGU TEHAS

ED. MÖLLERSON

Tallinnas, Kopli tänav nr. 10.
 Tel. 26-70.

PETROOLEUMIKÜTTEAHJUSID ja
 KEETJAJID.

AKNA KARDINALIISTE VASEST,
 RAUAST, PUUST.

JUUKSE- JA HABEMEAJAMISMA-
 SINAJD.

NUGE- JA KÄÄRE SUURES VA-
 LIKUS.

LUKKE IGAKS OTSTARBEKS.
 EHITUSTARBEID.

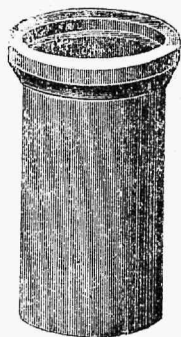
PUU- JA RAUATÖÖRIISTU. LASTE
 TÖÖRIISTU KOMPLEKTES.

MAJAPIDAMISTARBEID, UISKE ja
 KELKE.

SOOVITAB

GEORG MEYERI KAUPLUS

TALLINN, PIKK TÄNAV 10.

BETOONTORU-TÖÖSTUS O. VAREV

soovitab

omast suurest laost odavate hindadega

tsement- ja põllutorusid, kaevurõngaid,
müüri-, õõnsaid, parkett- ja katusekive jne.

Tallinnas, Paldiski mnt. 42, linnast paremat kätt ja
Verenni tänav 29. Tel. 429-87 ja 29-81.

Kõige soodsam mööbli ostukoht.

A. ELKEN'I
MÖÖBLIÄRIS

Harju tänav 48. Telefon 6-78.

Tööstus:

Varblase tänav 5. Telef. 24-87.

Kõige soodsam mööbli ostukoht.

Paberikaupade, kirjutustarvete ja raamatute suurim ja
odavam ostukoht Eestis tarvitajatele ja jättemüüjatele

K/Ü „Rahvalikooli“ kauplused

TALLINNAS

soovitavad oma rikkalikust tagavarast
riigi-, linna-, seltskonna- ja era-
asutisile igasuguseid kontoritarbeid, kir-
jutusmaterjale, kontoriraamatuid jne.

Iga aastaga suurenev läbimüük tõendab
lugupeetud tarvitajaskonna rahulolu
meiega, mis üksi ei toetu tellimiste kor-
ralikule ja kiirele täitmisele ja mõõdu-
kaile hindadele, vaid ka meie suurele
sortimendile.

Teenimine kiire, vastutulelik ja ausa-
meelne.

K/Ü „Rahvalikooli“ Tallinnas

Harju tänav 48, oma majas, tel. (2)24-49.
Jaani tän. 6, panga majas, tel. (20)6-66.

**Tallinna linnavalitsuse
turbatööstus**

müüb head

pressturvast,
aluspõhu turvast ja
turba mulda

aednikkudele koorma viisi á 2,5
kantmtr.

Tellimiste vastuvõtmine linna-
kassas Mundi tän. 2, igapäev
kl. 8—1/2 p. l.

ERNST ARING

Tallinn, Vana Viru tänav 10.
Kõnetraat (2)24-35.

Raud ja teraskaubad ja
tehnilised tarbed
möödukate hindadega.

ERNST ARING

Tallinn, Vana Viru tänav 10.
Kõnetraat (2)24-35.

Aktsiaselts

Vennad Kimberg Tallinnas

KONTOR: Rütüli 4, telef. 428-17. **VABRIK:** Katusepapi 35, telef. 304-34.

Soovitab:

Omast vabrikust:

Ehitus- ja eriotstarbenaelu. Haljast, põletatud ja vasetatud traati.

Omast kaubalaost:

Rootsi ja inglise tsingitud katuseplekki. Musta raudplekki. Igasuguseid ehitustarbeid ja tööriistu. Aknaklaasi. Maalrivärve jne.jne.

KAUBAMAJA

„MARS“

Harju 23

TALLINN

Kõnekr. (20)8-53

Elektritarvete

erikauplus ja installatsioonibüroo.

Võtab oma peale elekt-rivalgustuse sisseead-mise töid ja jõujaamade ehitamist linnus kui ka maal.

Ainuesindused Eestis:

Hõõglambid „METALLUM“, Joh. Kremenezky, Viinis.

Voolumõõtjad A.-S. Ganz & Ko., Budapest.

TSEMENTASJADE TÖÖSTUS

J. WANAWESKI

Asutatud 1911. a.

Tallinn, Telliskivi tän. 10, telef. 2-74

SOOVITAB:

TSEMENT-TORUSID IGASUGU-SES SUURUSES, KOONUSEID, POTTE, PÕLVESID, VINKLEID, KAKSIKUID, TSEMENT-TELLIS-KIVE, ÖONES-, VAHESEINTE-, AIAALUS- JA RISIKIVE, TSE-MENT- JA MÄRMORRISIE. KÕIGE SUUREM VÄLJAVALIK TSEMENDIST JA MÄRMORIST HAAKRASTE, AIAPOSTE, VA-LATUD KORSTNAID ÜHE JA KAHE LÖÖRIGA JNE.

**HINNAD JA TÖÖ HÄÄDUS
VÕISTLEMATA!**

KAUBANDUS-TÖÖSTUSE AKTSIASELTS

„KREENBALT“

S. Karja 13

TALLINN

Telefon 425-14

Telegrammi aadress: „KREENBALT TALLINN“. Postkast 346.

JÄRGMISTE KODUMAA TEKSTIILVABRIKUTE
MÜÜGIKESKKOHT JA PEALADU:

BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE VABRIKU A.-S.
KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE MANUFAKTUURI O.-Ü.
SINDI KALEVIVABRIKU ÜHISUS, END. VÖHRMANN JA POEG
EESTI NIIDIVABRIKU ÜHISUS

KÕIGI NIMETATUD VABRIKUTE SAADUSTE
EN-GROS-MÜÜK.

Nõudke kodumaa kaupa!

Nõudke kodumaa kaupa!

TALLINNALINNA PANDIMAJA

MANEEŽI TÄN. 4. TELEF. 307-55

võtab asju hoiule

Tasu hoidmise eest võetakse 1% kuus asja hinnatud väärtusest.

Jälgige pandimaja oksjonikuulutusi.

Oksjonitel tuleb müügile riideid, pesu, vaipu, kasukaid, õmblusmasinaid, jalgrattaid, grammofoone, kuld- ja hõbeasju j.n.e.

PANDIMAJA KAUPLUS

MANEESI TÄN. 4. TELEF. 307-55

müüb kindlate hindadega
riideid, pesu, majatarbeid, grammofoone,
kuld- ja hõbeasju j.n.e.

võtab asju komisjoni müügiks
5 kuu peale. Komisjoni tasu võetakse 10%
asja müügist saadud summast.

PANDIMAJA JUHATUS.

Kalaseoolamisäri ja konservitööstus

J. BAUMANN

Võrgu tän. 14 Firma Olga Tubenthal Telefon 29-96

SPROTID ÕLIS JA TOMATIS. /
KILUD TOOSIDES, AMBRITES
à 1, 3 ja 9 kg. / KUIVATATUD
RÄIMED. / KUIVATATUD JA
SOOLATUD LESTAD. / SOO-
LATUD TURSAD. / SOOLATUD
KILUD 1/4, 1/2 JA 1/3 TUNNIDES /
JA MITMESUGUSEID TEISI
SOOLATUD KALAKAUPU.

Võrgu tän. 14

Telefon 29-96

Kauplus: Kalarand, Kalaturg nr. 10 ja 11

A.-S

Tallinna Laevaühisus

TALLINNAS, S. KARJA T. 18
Kõnetr. 426-90 (4 liini)

LAEVAOMANIKUD
JA LAEVAAGENDID
SÜTE IMPORTÖÖRID
JA SPEDITÖÖRID

Osak.: Narvas, Paldiskis ja Pärnus.

LAEVADE AGENTUURID,
SÜTELAOD, EKSPEDITSIOON,
LAEVATARBED,
LAEVADE PARANDUS.